

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 2.2.2000
KOM(2000) 50 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET
OG EUROPA-PARLAMENTET**

**"UDVIKLING AF NÆRMERE FORBINDELSER MELLEM INDONESIA OG DEN
EUROPÆISKE UNION"**

1. INDLEDNING

2. POLITISK DIALOG

2.1 Indonesiens rolle i regionen

2.1.1 En nøgleaktør i Asien/Stillehavsområdet

2.1.2 De fremtidige forbindelser med Østtimor

2.2 Menneskerettigheder

2.3 Befæstelse af demokratiet, retsstaten og god regeringsførelse

2.3.1 Forfatningsreform

2.3.2 De væbnede styrkers rolle

2.3.3 Retsstaten, lovgivnings- og institutionsreformer og adgang til domstolene

2.3.4 Retssystemet og lovgivningsrammer

2.3.5 God regeringsførelse

2.4 Stabilitet og samhørighed i Indonesien

2.4.1 Bevarelse af samhørigheden i Indonesien

2.4.2 Et tolerant samfund

3. ØKONOMISKE OG HANDELSMÆSSIGE FORBINDELSER

3.1 Handel

3.1.1 Multilateral handel

3.1.2 Bilateral handel

3.1.3 Den generelle præferenceordning (GSP)

3.2 Genrejsning efter krisen

3.2.1 Udfordringerne i forbindelse med den økonomiske genrejsning

3.2.2 De internationale finansieringsinstitutioners (IFI's) rolle

3.2.3 Den fremtidige investeringspolitik

3.3 Omstrukturering af økonomien

3.3.1 God regeringsførelse

3.3.2 Reform af banksystemet

3.3.3 Økonomisk regulering

4. BÆREDYGTIG UDVIKLING

4.1 Baggrund for den sociale udvikling

4.2 Fattigdomslempelse

4.3 Fremme af bedre resultater på miljøområdet

4.4 Skove og miljø

4.4.1 Skovbrug og EU's indsats

5. FREMTIDIG TILGANG

5.1 Politiske og sikkerhedsmæssige anliggender

5.2 Økonomiske og handelsmæssige forbindelser

5.3 Højnelse af EU's profil i Indonesien

5.3.1 Udvikling af en dialog med myndighederne

5.3.2 Fremme af EU's synlighed i Indonesien

5.4 Fokusering af udviklingsbistanden

1. INDLEDNING

Det er nu tre årtier siden, at der blev etableret forbindelser mellem EU og Indonesien. Som stiftende medlem af ASEAN deltog Indonesien i ASEAN/EU-dialogen, der blev lanceret på det første ministermøde mellem de to sider i 1978, og det har undertegnet EF/ASEAN-samarbejdsaftalen af 1980. Indonesien har været en vigtig aktør i ASEAN-konteksten, men Østtimor-spørgsmålet har været belastende for EU's forbindelser med Indonesien og dermed med resten af ASEAN i flere år. Indonesiens opgivelse af sit territoriale krav på Østtimor har imidlertid nu skabt en ny situation, som sætter EU i stand til at tage et nyt og mere alsidigt syn på Indonesien og dets forbindelser med Unionen.

Indonesien har også for nyligt givet sig i kast med de mest vidtgående forandringer i landets historie siden uafhængigheden med afholdelse af et frit og redeligt valg, der har ført til indsættelse af en demokratisk regering.

Tiden er nu inde til at fastslå, at EU er en væsentlig partner for Indonesien, som er verdens fjerde mest folkerige nation, som har verdens største muhammedanske befolkning og spiller en central strategisk rolle i regionen. Indonesiens stabilitet er vigtig for regionen, og landet kan potentielt spille en større rolle i fremme af fred, stabilitet og demokratiske værdier i Asien. I de seneste årtier har landet indtil den nylige økonomiske krise gjort imponerende fremskridt med hensyn til økonomisk udvikling, fattigdomslempelse og forbedring af de sociale vilkår. Europas økonomiske forbindelser med Indonesien er allerede betydelige, hvad angår handel, investeringer og forretningsforbindelser, men de vil kunne bedres yderligere. Indonesien byder på endnu større muligheder i fremtiden.

I nærværende meddelelse undersøges det, hvorledes EU kan hjælpe den indonesiske regering med at tackle de umiddelbare politiske, sociale, økonomiske, udviklings- og miljøspecifikke udfordringer og opbygge fornyede, udvidede og mangesidede forbindelse med et Indonesien under demokratisering.

EU vil i den forbindelse skulle være tilstrækkeligt opmærksom på forbedringer med hensyn til respekten af menneskerettighederne, som er en forudsætning for både et demokratisk samfund og bæredygtig udvikling.

2. POLITISK DIALOG

2.1. Indonesiens rolle i regionen

2.1.1. *En nøgleaktør i Asien/Stillehavsområdet*

Indonesien er en nøgleaktør i Asien/Stillehavsområdet. Europa bør søge at styrke både sine bilaterale konsultationer og det regionale samarbejde. Indonesien spiller også en afgørende rolle i ASEAN-processen, ikke blot fordi det er det største medlem, men også på grund af Indonesiens internationale stilling, navnlig i den alliancefri bevægelse. Landets forbindelser med Japan, Kina og Australien har også en indflydelse på ASEAN-forbindelserne med disse lande.

EU/ASEAN-partnerskabet danner rammerne for EU's forbindelser med Indonesien. Indonesien har også været en vigtig partner i ASEM. ASEAN's regionale forum (ARF), som EU er medlem af, danner rammer for drøftelse af sikkerhedsspørgsmål.

EU's dialog med Indonesien til fremme af fælles interesser i disse fora har været ret begrænset i tidligere tid sammenlignet med dialogen med andre ASEAN-medlemmer som f.eks. Thailand og Filippinerne. Ændringerne i Indonesiens ledelse åbner nye muligheder for dialog om:

- Fremme af sikkerheden i regionen, f.eks. Det Sydkinesiske Hav, styrkelse af ARF, håndvåben

- Udvidet dialog mellem EU og ASEAN: genoptagelse af den politiske dialog mellem EU og ASEAN forudsætter positiv støtte fra alle ASEAN-medlemmer til at sikre, at den udmønter sig i substansdrøftelser af vigtige anliggender

- Fremme af koncepterne demokrati og menneskerettigheder: Indonesien er et af de ASEAN-medlemmer, som bidrager til den aktuelle udvikling i retning af demokrati og tilgodeseelse af menneskerettighederne. EU bør støtte sådanne medlemmers impulser til at skabe en mere åben politisk dialog inden for ASEAN. Da Indonesien i tidligere tid er blevet betragtet som et forbillede for Burma, vil en positiv udvikling i Indonesien kunne benyttes til at anspore til øget demokrati og respekt for menneskerettighederne i Burma.

2.1.2. De fremtidige forbindelser med Østtimor

Et af de mest presserende spørgsmål, som EU skal beskæftige sig med, bør være at få etableret et fredeligt og konsensuelt partnerskab mellem Indonesien og Østtimor. Åbne grænser og fri handel mellem Øst- og Vesttimor vil være vigtigt for den fremtidige udvikling af øens to dele. Der har været lovende tegn: Xanana Gusmaos besøg i Jakarta og en forsonende sprogbrug fra begge sider. Dog er den langsommelige repatriering af østtimorske flygtninge fra Vesttimor og undersøgelsen af menneskerettighedskrænkelserne i Østtimor mindre opmuntrende. Med hensyn til førstnævnte forhold bliver samarbejdet med de indonesiske myndigheder stadig bedre, og man håber, at dette vanskelige problem snart vil blive løst som lovet af den indonesiske regering. For sidstnævntes vedkommende afhænger en succes i høj grad af samarbejde mellem FN's undersøgelseskommission og den indonesiske menneskerettighedskommission (KomNasHAM).

2.2. Menneskerettigheder

Habibie-overgangsregeringen har allerede iværksat reformer til at bøde på tidligere tids alvorlige mangler. Siden maj 1998 har reformerne haft berøring til mediefriheden¹, frigivelse af de fleste politiske fanger og delvis undersøgelse af tidligere menneskerettighedskrænkelser, også i Østtimor. Regeringen har ratificeret flere internationale instrumenter vedrørende menneskerettighederne. Den nationale Menneskerettighedskommission KomNasHAM (Komisi Nasional Hak Asasi Manusia) er blevet et mere effektivt middel til at undersøge krænkelser af menneskerettighederne, også tvister om jord og arbejdsforhold, påståede drab, forsvindinger og tortur. Nogle af dens offentliggjorte resultater placerer ansvaret for menneskerettighedskrænkelserne, også i Aceh-provinsen, hvor det er blevet fastslået, at de væbnede styrker var involveret. En lignende prøve på KomNasHAM's troværdighed vil være de endelige konklusioner, den drager af voldshandlingerne i Østtimor og myndighedernes opfølgning af dens undersøgelsesresultater.

1 Lov om offentlig ytringsfrihed, som parlamentet vedtog i august 1999, men som endnu ikke er iværksat, betragtes stadig som et indskrænkende instrument, idet man med rimelighed kunne mene, at der overhovedet ikke er brug for en sådan regulering.

Menneskerettighedskrænkelserne giver fortsat anledning til bekymring i de provinser, hvor regeringen - som har ansvaret for at opretholde sikkerheden - står over for krav om en vis form for regional autonomi eller uafhængighed.

Den siddende regerings klare tilsagn om at ville udvikle en kultur for respekt for menneskerettighederne og bryde med fortidens misbrug er dog tydeligt, bl.a. derved, at der er udpeget en minister for menneskerettigheder, og at de sidste politiske fanger er blevet frigivet efter parlamentets og præsidentens benådning.

Hvad der er lige så vigtigt er spørgsmålene om miljø, respekten for lokale interessenters menneskerettigheder i skovområder og de indfødte folks rettigheder.

EU har forståelse for, at Indonesiens politik og praksis på menneskerettighedsområdet vil skulle ses i et langsigtet perspektiv. Erfaringerne viser, at befæstelse af respekten for menneskerettighederne, de demokratiske principper, retsstaten og god regeringsførelse i stats- og samfundsinstitutionerne og -strukturene er en gradvis proces. Fællesskabets bistand skal derfor baseres på en langfristet programbaseret strategi snarere end en projektbaseret strategi.

Blandt forskellige muligheder kunne man forestille sig en løbende dialog med regeringen, regelmæssige kontakter med den nationale menneskerettighedskommission og med NGO'er samt programmer for at øge opmærksomheden omkring menneskerettighederne og civilsamfundets institutionelle kapacitet. I et land af Indonesiens størrelse vil situationen generelt ikke forbedre sig fra dag til dag, og der vil skulle tages hensyn til landets socioøkonomiske situation og kultur.

2.3. Befæstelse af demokratiet, retsstaten og god regeringsførelse

Indonesien gennemgår i øjeblikket en proces for indgående forandringer og demokratisk reform af staten og dens forbindelser med civilsamfundet. Denne omstilling har sammen med de økonomiske og sociale virkninger af den økonomiske krise skabt en skrøbelig og anspændt situation.

EU erkender, at det er en krævende opgave for ethvert land at gennemføre reformer til at håndhæve de demokratiske principper, retsstatsprincippet og principperne for god regeringsførelse. Sådanne reformer er et langsigtet projekt, fordi de ikke blot kræver lovgivning men også ændringer i institutionernes struktur og forvaltningen af offentlige anliggender til at sikre, at de gennemføres. I denne sammenhæng hilser EU Indonesiens ratifikation af ILO-konventionerne vedrørende foreningsfrihed, kollektive overenskomstforhandlinger, ikke-forskelsbehandling og afskaffelse af tvangs- og børnearbejde velkommen og er sikker på, at de indonesiske myndigheder vil bestræbe sig på at gennemføre dem i praksis.

Parlamentsvalget den 7. juni 1999, som forløb frit og i overensstemmelse med internationale standarder, er et bevis på Indonesiens tilslutning til demokratiet. Valgresultaterne har på en tydelig og troværdig måde bevist, at vælgerne ønskede forandring. Indoneserne havde for første gang i deres historie en chance for en fredelig regeringsændring. Mange nyligt stiftede politiske partier kunne deltage i valgkampen. En anden milepæl i den demokratiske udvikling var præsidentvalget den 20. og 22. oktober 1999. Den bredspektrede nye regering afspejler et ønske om at bryde med fortiden.

De formelle elementer i en demokratisk og ansvarlig regering er nu på plads. Men ledelsens gode hensigter mødes med modstand fra tilhængere af de gamle strukturer i bureaukratiet og i hæren. Den største udfordring for Indonesien er nu at give de nye demokratiske strukturer

substans og styrke deres kapacitet uden at løbe nogen risiko for funktionsforstyrrelser og regionale sammenstød.

2.3.1. Forfatningsreform

Et af de mest presserende spørgsmål er den fremtidige magtfordeling mellem centralregeringen og provinserne. Uroen i nogle regioner er en udfordring til Indonesiens stabilitet og bevarelsen af den nationale territoriale integritet. Indonesien må ramme en balance mellem krav om lighed og anerkendelse af kulturelle forskelle på lokalt og regionalt plan og behovet for sammenhængende nationale politikker og en koordineret og retfærdig overførsel og allokering af ressourcer mellem regionerne og centralregeringen.

2.3.2. De væbnede styrkers rolle

Selv efter en forfatningsændring vil de væbnede styrker stadig være repræsenteret i parlamentet som et ikke-folkevalgt element. Under det foregående styre var den fundamentale tese militærets dobbeltfunktion ("dwi-fungsi"), som havde ansvaret for både forsvaret og den nationale sikkerhed. Sidstnævnte gav hæren en afgørende rolle at spille. Formelt er dobbeltfunktionskonceptet ikke opgivet. Men der gøres et forsøg på at omstille de væbnede styrker til en professionel forsvarsorganisation. Spændingerne mellem den nyvalgte regering og de væbnede styrker er taget til. Et første initiativ til at repositionere militæret internt i landet blev taget for nylig ved udskillelsen af det fra politistyrkerne. EU hilser dette velkommen. I den senere tid har andre sydøstasiatiske lande med held bevist, hvordan man kan fjerne de væbnede styrker både fra civiladministrationen og politik.

EU er af den opfattelse, at alle partnere bør støtte denne proces, hvor vælgernes behov tilgodeses frem for gamle forankrede traditioner.

2.3.3. Retsstaten, lovgivnings- og institutionsreformer og adgang til domstolene

Lovens forrang er et grundlæggende princip i ethvert demokratisk system, da menneskerettighederne dermed kan beskyttes og fremmes, og der kan garanteres et sikrere klima for den private sektors handel og investeringer. Det lægger tøjler på statsmagten, implicerer klare og gennemsigtige lovgivningsrammer for statens handlinger og forudsætter effektive midler til, at lovgivningen kan håndhæves, og at borgerne kan forsvare deres rettigheder.

Habibie-administrationen gik i gang med reformprocessen, men mange af initiativerne er ikke blevet konkretiseret. Den nye regering har udtalt, at den er klart indstillet på at fortsætte med lovgivningsreformerne. Den har endnu ikke lagt sig fast på alle elementerne i en alsidig politik. Det vil kunne tage nogen tid i betragtning af det komplicerede indonesiske retssystem og politiske system².

Regeringens behandling af beskyldningerne mod den tidligere præsident Suharto vil blive af stor symbolsk betydning.

² Inden for offentlig og privat ret (herunder handelsret) er det nederlandske system fremherskende. I de sidste tyve år har andre indflydelser gjort sig gældende i lovgivningsinitiativer. Den indonesiske regering har f.eks. i handelsretlige anliggender søgt bistand fra forskellige andre jurisdiktioner, navnlig USA og Australien. I anliggender vedrørende familieret og familieejendom møder man ofte traditionelle systemer, også islamisk lov.

2.3.4. Retssystemet og lovgivningsrammer

Domsfældelse forudsætter, at der findes et uafhængigt domstolssystem, som på sin side skaber tillid. Der er et stort pres i landet for løsning af dette spørgsmål. Et andet vigtigt initiativ ville være som planlagt at oprette et enkelt uafhængigt advokatforbund med en klar adfærdskodeks for praktiserende advokater og beføjelse til at fratage advokater, der gør sig skyldige i korruption og andre overtrædelser, deres bestalling.

EU bør gennem et nært samarbejde med regeringen støtte et fuldstændig uafhængigt domstolssystem og yde bistand til institutionel kapacitetsopbygning. En lovgivningsrevision - særlig på det økonomiske område - synes at være nødvendig. I øjeblikket er grundstrukturen i og indholdet af handelslovgivningen i Indonesien meget ufuldstændig, og der er en alvorlig mangel på sagkundskab og uddannet personale til at reformere, modernisere og gennemføre lovgivning på disse områder. I IMF's nye hensigtserklæring vedrørende Indonesien peges der tilsyneladende på behovet for en modernisering af lovgivningsstrukturen (konkurs, konkurrence, finanser osv.) og statsadvokatens rolle i den forbindelse. Statsadvokaten er i færd med at opstille et proaktivt program for retsreform side om side med sin undersøgelses- og anklagerrolle. Indtil videre har dette omfattet forslaget om oprettelse af en ny menneskerettighedsdomstol. Støtte af statsadvokaten og hans kontor er en prioritet.

2.3.5. God regeringsførelse

EU ser med tilfredshed på, at god regeringsførelse, som også omfatter bekæmpelse af korruption, særlig i forbindelse med offentlige indkøb, er en topprioritet for den nye regering. Næsten alle Indonesiens problemer i øjeblikket kan tilskrives mangler på området god regeringsførelse og retsstatsforhold. I almindelighed er et politisk klima med effektive, gennemsigtige og ansvarfulde institutioner nødvendigt til at befæste demokratiet, øge tilliden blandt offentligheden til beslutningsprocessen og fremhjelpe den økonomiske genrejsning.

Et af de store problemer for den nye administration vil være reformen af den offentlige forvaltning, da næsten alle grene har problemer med overbemanding og manglende kvalifikationer. Manglende ressourcer og offentligt ansattes modvilje mod forandringer vil højst sandsynligt hæmme regeringens reformer. I denne forbindelse skal det fremhæves, hvor vigtig en velfunderet beslutningsproces underbygget af videnskabeligt belæg og forskning er.

I de sidste ti år har EU udviklet en klar politik og ekspertise inden for fremme af god regeringsførelse og samarbejder nært med sine internationale samarbejdspartnere. EU bør tilbyde faglig bistand i betragtning af, at den indonesiske regering er besluttet på at nå fremskridt på dette område. Det bør koordineres med andre internationale donorer og realiseres gennem mekanismer, som oprettes, ledes og styres af den indonesiske regering. Programmet bør ledsages af foranstaltninger til at styrke tilsynet med civilsamfundsorganisationernes kapacitet.

For at det participatoriske demokrati kan blive bæredygtigt, skal civilsamfundets aktører organiseres effektivt. Indonesien har mange samfundsorganisationer på græsrodsniveau. Deres arbejde under det tidligere styres begrænsninger var i hovedsagen koncentreret om social bistand. Nogle af disse organisationer yder allerede et værdifuldt bidrag til en styrkelse af civilsamfundet. Som supplement til dialogen med Indonesien på regeringsplan bør EU opbygge disse organisationers kapacitet og fungere som en katalysator for kontakter mellem effektivt fungerende NGO'er, erhvervs sammenslutninger, fagforeninger højere læreanstalter og forskningsinstitutioner.

2.4. Stabilitet og samhørighed i Indonesien

Indonesien har igennem sin historie altid skullet håndtere etniske, religiøse og regionale spændinger³, men disse er blevet betydeligt stærkere i de sidste to år. Det er en af de større udfordringer, som den nye regering skal tage op på kort sigt. Særlig kravet om uafhængighed i Aceh og i mindre grad i Irian Jaya er et umiddelbart og eksplosivt problem. Der er udbredt bekymring for, at nye tilfælde af devolution efter Østtimor-begivenhederne kunne signalere Indonesiens opløsning.

2.4.1. *Bevarelse af samhørigheden i Indonesien*

Indonesien søger støtte fra verdenssamfundet af sin territoriale integritet. USA, ASEAN og østasiatiske partnere har allerede reageret positivt herpå og har bakket ikkevoldelige bestræbelser på at bringe den separatistiske uro i Aceh til ophør og støttet præsident Wahids synspunkt om, at Aceh ikke skal tilbydes uafhængighed.

EU's aktuelle holdning er også at støtte Indonesiens territoriale integritet (se erklæring fra formandskabet af 25.11.1999) og at appellere til en fredelig løsning på den nuværende krise i Aceh. Indonesiens kulturelle diversitet inden for en enkelt enhed kan være et aktiv: Europas erfaringer er et godt eksempel herpå. Der bør også tages hensyn til ASEAN's bestræbelser på at uddybe den regionale integration. ASEAN kunne eventuelt udvikle en stærkere regional dimension, som Unionen har gjort det, for bedre at kunne imødekomme medlemslandenes regioners krav om decentralisering.

Et vigtigt skridt ville i den forbindelse kunne være, at der lægges alsidige og afbalancerede rammer for en vis grad af autonomi for provinserne. Drøftelserne om decentralisering og/eller egentlige føderale elementer har hidtil været langt fra afgørende på grund af de divergerende interesser på nationalt plan (behovet for koordination af ressourceoverførslen, national samhørighed) og på provinsplan (provinser, som er rige eller fattige på naturressourcer, men som stræber mod regional autonomi osv.).

2.4.2. *Et tolerant samfund*

Etnisk og religiøs uro er et andet problem af største betydning. Trods tidligere tids mangler lykkedes det at få det muhammedanske flertal til at leve side om side med mange andre religioner. For nylig affødte den politiske ustabilitet stærkere religiøse spændinger, særlig på Ambon og andre dele af Molukkerne, hvor politikken med befolkningsbevægelser gennem årtier for at lette befolkningspresset fra overbefolkede områder har bidraget til etniske og religiøse spændinger. Etniske problemer er også af særlig betydning for det kinesiske mindretal, som i perioder med samfundsuro regelmæssigt udsættes for overgreb på grund af dets økonomiske succes. Etnisk uro har i tidligere tid endog skabt flygtningeproblemer for nabolandet Papua Ny Guinea.

Det er spørgsmål, som giver anledning til dyb bekymring, og Unionen har ved flere lejligheder appelleret til den indonesiske regering om at løse problemerne på fredelig vis og arbejde for en forsoning. Udnævnelsen af en minister for bosættelse og territorial udvikling antyder et omslag i politikken for intern befolkningsomflytning.

³ Indonesien har verdens fjerdestørste befolkning, som anslås til 210 millioner, og dækker et område bestående af 17 506 øer, der strækker sig over en tiendedel af ækvator. Befolkningen er i hovedsagen malajisk/indonesisk med melanesere i Irian Jaya og de østlige øer og et etnisk kinesisk mindretal på 3%. Indonesien er 87% muhammedansk, 10% kristent og 3% hinduistisk/buddhistisk.

Vicepræsident Megawati Sukarnoputri, som sammen med præsidenten har besøgt Ambon, har fået overdraget et særligt ansvar for denne ø. Deres fælles erklæring om forsoning fortjener EU's fulde opbakning. Kommissionen (ECHO) er ved at genoptage den humanitære bistand til fordrevne på Molukkerne.

De grundlæggende rettigheder, herunder mindretallenes rettigheder, bør være et væsentligt element i enhver fremtidig politisk dialog med Indonesien med sigte på at støtte en konstruktiv tilgang til problemet.

3. ØKONOMISKE OG HANDELSMÆSSIGE FORBINDELSER

3.1. Handel

Indonesiens handel var træg i 1998-99, selv efter valutanedskrivningen. Indonesiske kilder viser, at **eksporten** efter en nedgang på 9% i 1998 faldt med 3,5% på årsbasis i januar-oktober 1999, selvom olie og gas blev solgt til rekordpriser. **Importen** faldt med 7,1% på årsbasis i januar-oktober 1999 efter en kraftig nedgang i 1998. Denne stagnation i importen kan tilskrives en nedgang i investeringerne og en ringe indenlandsk kreditgivning til industrisektoren.

3.1.1. *Multilateral handel*

Indonesien er et indflydelsesrigt medlem af WTO og spiller en nøglerolle i ASEAN i multilaterale handelsanliggender. Indonesien synes siden afslutningen af Uruguay-runden at have indfriet sine forpligtelser til punkt og prikke. EU og andre WTO-medlemmer har med held anfægtet en diskriminerende ordning vedrørende biler⁴, som nu er blevet ændret. Indonesien spillede en konstruktiv rolle i optakten til Seattle-ministerkonferencen og var et af de udviklingslande, som EU arbejdede sammen med for at sikre en afbalanceret og bredt anlagt resultatpakke. Indonesiens prioriteter i WTO omfatter bedre markedsadgang for tekstilvarer og beklædningsgenstande, revision og stramning af antidumpingreglerne og yderligere fleksibilitet for udviklingslandene på et række områder. EU har også en interesse i at fremme drøftelserne med Indonesien om anliggender af fælles interesse i WTO og i et bredere samarbejde, både bilateralt og i EF/ASEAN-rammerne og ASEM, for at lette igangsættelsen af en ny WTO-handelsrunde med sigte på at tilgodese begge parters interesser.

3.1.2. *Bilateral handel*

EU er en vigtig handelspartner for Indonesien. Den er det vigtigste bestemmelsessted for Indonesiens eksport, bortset fra olie og gas⁵, og den er den største leverandør af varer til Indonesien. Den økonomiske højkonjunktur i Indonesien i 1980'erne og 1990'erne havde en særlig stor indflydelse på handelen mellem EF og Indonesien med en samlet handel i begge retninger på 16,5 mia. EUR i 1997 (8,27 mia. EUR mod 8,29 mia. EUR) - hvilket er mere end en ottedobling siden 1980.

Den finansielle krise affødte imidlertid et kraftigt fald i EF-eksporten til Indonesien (53% i 1998 og 23% på årsbasis i første halvår 1999). Der indtraf en værdistigning i EF-importen fra Indonesien (7% i 1998) men et fald (-11% på årsbasis) i første halvår 1999. EF registrerede et

4 Indonesien-panelets rapport: visse foranstaltninger med berøring til automobilindustrien, 2.7.99 ref. WT/DS64/R.

5 Japan aftager mest olie/gas.

bilateralt handelsunderskud på 5 mia. EUR i 1998. Dette handelsunderskud er et grundlæggende EU-bidrag til genrejsningsprocessen, og EU har handlet helt på linje med ASEM-handelstilsagnet af april 1998. Et nyt "handelstilsagn" til Indonesien ville være et stærkt politisk signal om støtte af den indonesiske regerings bestræbelser på at håndtere landets økonomiske problemer.

Der er et betydeligt potentiel for en udvidelse af handelen, både med varer og tjenesteydelser, som kan udvides gennem en vedvarende fokusering på markedsåbning. I mellemtiden bør der indledes drøftelser om de aktuelle spørgsmål om markedsadgang mellem parterne for at stimulere handelstrømmene i begge retninger. Sådanne drøftelser kan foregå i EF/ASEAN-regi og udbygges på bilaterale møder på højt embedsmandsplan.

3.1.3. Den generelle præferenceordning (GSP)

I 1997 var Indonesien den tredjestørste modtager af EF's GSP-fordel i almindelighed og den største blandt ASEAN-landene. Ca. 55% af dets handel med EU havde GSP-status på det tidspunkt. Men i januar 1998 fik den samlede graduering for Indonesien for tre vigtige produkter, træ, fodtøj og animalske fedtstoffer og olier, en betydelig indflydelse på landets potentielle markedsadgang til EU. Det faldt desværre på et tidspunkt, hvor den økonomiske krise i regionen toppede. Gradueringen var baseret på 1992-tal for udviklingsindekset og 1993-tal for handelsdataene, og det afspejler derfor ikke virkningerne af krisen på Indonesiens eksport. Desuden blev den revision af gradueringsordningen, der efter planen skulle foretages i 1999, udsat til 2000. Her ville der blive taget hensyn til 1999-tal, som mere akkurat afspejler de negative virkninger af den økonomiske krise end de tal, der ville være brugt ved en revision i 1999. Hvad angår træ, kunne Indonesien overveje at gøre brug af de incitamentsordninger, der blev indført i 1998⁶, og som giver mulighed for ekstra fordele til lande, som overholder standarderne for bæredygtig forvaltning af tropiske skove (ITTO). Indonesien har til dato ikke vist nogen interesse i disse ordninger. Der vil dog kunne overvejes bistand til Indonesien til gradvis at anvende disse standarder inden for rammerne af EF-skovbrugsprogrammet.

3.2. Genrejsning efter krisen

Forud for krisen havde den indonesiske økonomi gjort bemærkelsesværdige fremskridt. Fra tresserne til halvfemserne var Indonesien en af kun tre økonomier i verden, der havde bevæget sig fra bunden af verdens økonomiske væksttabel til toppen. Det medførte en væsentlig indskrænkning af fattigdommen og et betydeligt socialt fremskridt, særlig på sundheds- og uddannelsesområdet.

Denne vækst byggede dog til dels på svage bank- og finanssystemer, som også sammen med nepotisme og korrupsion, var roden til den finansielle krise i regionen som helhed. I Indonesien, som var det fattigste af de berørte lande, var det økonomiske og politiske system endnu mere skrøbeligt og mindre gennemsigtigt. De forandringer, som krisen i det politiske system medførte, var også meget mere dramatiske end i de andre lande i regionen, og Indonesien blev således hårdest ramt af alle. Det er også det land, hvor genrejsningen har været vanskeligst og langsomst.

⁶ Rådets forordning (EF) nr. 1154/98 af 25.5.1998.

3.2.1. Udfordringerne i forbindelse med den økonomiske genrejsning

Den største udfordring er at etablere et nyt demokratisk politisk styre til at give landet fornyet stabilitet. Det frie og redelige valg, der er afholdt, og indsættelsen af en regering, som burde indfri det udtalte ønske om forandring, har skabt grundlaget for en genrejsning. Men der er endnu en lang vej tilbage.

Regeringen vil hurtigt og med beslutsomhed skulle angribe navnlig følgende makroøkonomiske problemer:

- reform og rekapitalisering af det finansielle system
- begrænsning og stats- og udlandsgælden, navnlig den statslige udlandsgæld
- udryddelse af korrupsion og nepotisme og etablering af en retsstat.

Den nye indonesiske regering synes besluttet på at fokusere sin økonomiske politik på disse udfordringer. Den vil få brug for hjælp fra sine internationale partnere, navnlig de internationale finansieringsinstitutioner, til at sætte skub i de nødvendige reformer.

3.2.2. De internationale finansieringsinstitutioners (IFI's) rolle

Indonesiens offentlige finanser befinder sig i øjeblikket i en alvorlig tilstand. Kontrol med statsgælden er en større udfordring. Behovet for skatteincitamenters til at støtte økonomien og de stadig stigende omkostninger ved oprydning af banker lægger et yderligere pres på de offentlige finanser. Verdensbanken har advaret om, at den offentlige gæld kunne stige til 100% af BNP i 2000 fra kun 24% medio 1997. Støtte fra de internationale finansieringsinstitutioner er derfor mere nødvendig end nogensinde. Desuden vil de internationale finansieringsinstitutioner spille en afgørende rolle i rådgivningen af den indonesiske regering om økonomiske, sociale og administrative reformer. Unionen er sammen med sine medlemsstater større bidragsydere til de internationale finansieringsinstitutioner og i sig selv en vigtig donor, og den har en rolle at spille for at sikre, at den rette støtte gives på de rette betingelser. IMF har drøftet disse spørgsmål med den indonesiske regering, og der blev den 20. januar underskrevet en hensigtserklæring indeholdende et klart reformprogram. Man synes i denne forbindelse at have været tilstrækkelig opmærksom på de sociale omkostninger ved sådanne reformer. Det er meget vigtigt, at der tages hensyn hertil, da en tidligere reformplan sammen med politisk frustration udløste samfundsuro i maj 1998.

I denne sammenhæng bør EU styrke sin koordination med de internationale finansieringsinstitutioner, særlig Verdensbanken og Den Asiatiske Udviklingsbank. En løbende koordination i Jakarta mellem missionscheferne og de internationale finansieringsinstitutioner ville være til stor fordel for begge parter.

3.2.3. Den fremtidige investeringspolitik

Der er et stort behov for nye investeringer i den private sektor til at reaktivere økonomien. Men disponible data for indtil tredje kvartal 1999 antyder, at investeringerne endnu ikke er begyndt at vokse fra det lave niveau i 1998. Det afspejler sig i EU's eksport af maskiner og kapitalgoder til Indonesien, som faldt vedvarende i første halvår 1999.

EU's direkte investeringer i Indonesien var betydelige i tiden forud for krisen på i gennemsnit 550 mio. EUR i 1995-1997. Ifølge den indonesiske investeringskoordinationsstyrelse har EU

været den største investor i Indonesien, siden registreringen af data vedrørende udenlandske direkte investeringer begyndte i 1967.

I investeringspolitisk henseende har den aktuelle administration vist et tydeligt engagement og har prioriteret tiltrækning af ny udenlandsk kapital højt. Men på den anden side er tidligere lukkede sektorer (f.eks. transport, oplag og telekommunikation) gradvis blevet åbnet for udenlandske investeringer siden medio 1999, medens andre sektorer er blevet mere imødekommende over for udenlandske direkte investeringer. En yderligere åbning på området finansielle tjenesteydelser for udenlandske leverandører heraf, navnlig inden for bank- og forsikringsvæsen, vil kunne hjælpe den indonesiske regering til at skabe en stærkere finansiell sektor og give den den fornødne diversitet, likviditet og stabilitet. Endelig bør der gøres en indsats for at forbedre den aktuelle praksis med hensyn til ansvarliggørelse.

Flere sektorer er stadig begrænsede eller lukkede for udenlandske direkte investeringer, men den nye administration forventes at fortsætte med at arbejde for større åbenhed over for udenlandske direkte investeringer.

I betragtning af regeringens engagement og EU's fremtrædende stilling som investor i Indonesien bør meningsudvekslingerne mellem Europa og Indonesien om politikken på dette område udvides, særlig på højt embedsmandsplan. Investeringer kan også drøftes med Indonesien i fora som ASEM (investeringsekspertgruppen) og EF/ASEAN-rammerne.

Medlemsstaterne arbejder på at udvide deres investeringsforbindelser med Indonesien. Der er behov for en koordination af EU-erhvervslivets aktiviteter på stedet. Støtte til den nyligt oprettede Europe-Indonesia Association (EIA) vil kunne bidrage hertil.

3.3. Omstrukturering af økonomien

Generelt set vil regeringens største opgave være at genskabe tilliden internt og på verdensplan til den indonesiske økonomi ved at indføre ny og effektiv politik, der bryder med fortiden på de fleste områder. Unionen kan bidrage med mange erfaringer til denne proces, og der vil kunne overvejes støtte, hvor en sådan er nødvendig. Blandt indsatsområderne kan f.eks. nævnes:

3.3.1. God regeringsførelse

Et af de vigtigste midler til at tiltrække investeringer, skabe en sund økonomisk udvikling og sikre, at skatteydernes penge anvendes på bedste måde er at forbedre regeringsførelsen. Se punkt 2.3.5.

3.3.2. Reform af banksystemet

Indonesiens bankomstrukturingsprogram skrider frem. Der er gennemført mange reformer, men de resterende udfordringer er fortsat skræmmende. IMF og Verdensbanken har med held gjort deres indflydelse gældende ved flere lejligheder for at holde processen på rette kurs. Bank Bali skandalen plettede det indonesiske bankomstrukturingsagenturs (IBRA's) image. Hensigten med overflytningen af kontrollen med IBRA fra finansministeriet til præsidenten selv er at øge agenturets uafhængighed. De anslåede rekapitaliseringsomkostninger er enorme, idet de anslås til i sidste ende af blive på omkring 60% af BNP. EU-bistanden til bankomstruktureringen er ydet gennem de internationale finansieringsinstitutioner, ASEM-trustfonden, EFEX og medlemsstaternes bistand.

3.3.3. Økonomisk regulering

Lovgivningen på det økonomiske område i Indonesien er meget svag og kræver en indgående reform og modernisering. Mangel på et operativt system har sammen med udbredt korrupsion inden for retsvæsenet betydet, at retssystemet ikke respekteres. På grund af uansvarlig långivning har det været meget vanskeligt at skaffe kreditter til sunde forretningstransaktioner. Erhvervsvirksomhed skal være en opgave for den private sektor, men regeringen vil på sin side meget hurtigt skulle lægge faste rammer for økonomien for ansvarliggørelse og ansporing til god forretningspraksis. Side om side hermed skal der straks sættes gang i privatiseringen af IBRA's aktiver, som har en nominel værdi på omkring 80% af Indonesiens BNP. Særlige lovgivningsområder, som kræver opmærksomhed, er konkurslovgivning (sammen med bestemmelser om likvidation, som er nødvendige for at genskabe et solidt virksomhedssamfund), konkurrencelovgivning og finansiel regulering. Forbedringer i virksomhedstilsynet og regnskabspraksis er også påkrævet. På disse områder har Europa store erfaringer, som med held ville kunne udnyttes i samarbejdsinitiativer med Indonesien.

4. BÆREDYGTIG UDVIKLING

4.1. Baggrund for den sociale udvikling

Suharto-administrationen (1965-1998) fokuserede bevidst på udvikling og gjorde imponerende fremskridt på det sociale og uddannelsesmæssige område. Fattigdommen blev indskrænket i absolutte og relative termer. Bystrukturen udviklede sig med høje standarder for boligbyggeri og offentlige infrastrukturer. Befolkningstilvæksten blev støt reduceret til 1,7% om året, hvilket er et bemærkelsesværdigt lavt niveau, som blev nået uden tvangsforanstaltninger. Fra at rangere blandt verdens fattigste nationer i 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne var Indonesien medio 1990'erne blevet et mellemindkomstland med et BNP pr. indbygger på over 1 100 USD. Blandt andre områder, hvor der blev opnået væsentlige resultater, kan nævnes sundhedspleje, livsforventning og læse- og skrivefærdighed. Dette fremskridt i den sociale udvikling blev standset eller endog vendt som følge af krisen og yderligere forværret af en alvorlig tørke. I 1998 skrumpede økonomien med 13,6% sammenlignet med en gennemsnitlig årlig økonomisk vækst på 6,5%, som Indonesien havde i perioden 1967-1997. Det ser ud som om den lavere klasse og middelklassen i byerne har været hårdest ramt af den faldende efterspørgsel efter arbejdskraft og de faldende reallønniveauer. Landbefolkningen har klaret sig relativt bedre, når man betænker, at den oprindeligt var mindre gunstigt stillet. Den stigende arbejdsløshed og dens negative indflydelse på beskæftigelsesvilkårene er et stort problem. Den indonesiske regering har beskæftiget sig med det og har haft held til at skabe ekstra arbejdspladser, men det er klart, at en årlig økonomisk vækstrate på under 5% vil være utilstrækkelig til at løse arbejdsløsheds-/underbeskæftigelsesproblemet.

Til at bøde på de negative virkninger blev der i 1998 med hjælp fra Verdensbanken iværksat programmer for sociale sikkerhedsnet. Værdien heraf bestrides ikke af noget politisk parti i betragtning af de millioner af mennesker, der lever under fattigdomsgrænsen, risikoen for en stor skolefrafaldsprocent⁷ og tillige programmernes betydning i forbindelse med subsidiering

⁷ Skolesøgningen på primærtrinnet synes at være holdt stabilt på omkring 95%, på sekundærtrinnet faldt den en smule fra 54,4% til 53,2%, idet de offentlige udgifter til uddannelse dog faldt kraftigt mellem 1996 og 1998.

af fødevarer og lægebehandling. Programmerne har været genstand for kontrovers og er blevet kritiseret på grund af finansiel lækage og uegnet tilsyn.

De internationale finansieringsinstitutioner har stillet al budgetstøtte til hurtig udbetaling i bero, indtil Bank Bali-problemet er løst. Det drejer sig her om lån til programmet for de sociale sikkerhedsnet. Da den indonesiske regering har accepteret at offentliggøre revisionsrapporten om begivenhederne, vil de internationale finansieringsinstitutioner kunne genoptage deres støtte, omend der er gået megen tid tabt.

EU burde yde større støtte til den sociale sektor. For at undgå samme problemer som i tidligere tid skal dialogen mellem de forskellige berørte grupper forbedres i lighed med forvaltningen på lands- og provinsplan. Der kan på længere sigt overvejes en socialsikringsordning.

På længere sigt burde EU for at undgå nedture, der har så negative sociale følger, hjælpe Indonesien med at oprette nogle uafhængige grundlæggende socialsikringsordninger til, at praktisk alle arbejdstagere kan opnå et minimum af arbejdsløsheds- og/eller pensionsydelse sammen med grundlæggende sygesikring. Herved ville man kunne forhindre, at afskedigede arbejdstagere forarmes på grund af en økonomisk krise. Sådanne ordninger vil også bidrage til fattigdomsløpelsen ved at gøre folk, der lever nær fattigdomsgrænsen mindre sårbare. Ordningerne vil skulle være virksomhedseksterne for at sikre, at de ikke i tilfælde af konkurs forsvinder sammen med selve virksomheden. Europa har lange og mange erfaringer på dette område, som ville kunne være af stor interesse for Indonesien.

4.2. Fattigdomsløpelse

På grund af krisen og den stærke tørke i 1998 voksede fattigdomsprocenten fra 11% i 1996 til 14-20% i 1998⁸. I byområder er fattigdommen groft set blevet fordoblet (fra 3,8%). På landet voksede den betydeligt i absolutte tal til omkring 17,6%. De økonomiske uligheder synes generelt betragtet ikke at have ændret sig, men en detaljeret vurdering viser meget forskellige regionale og sociale mønstre. Fattigdommen tog mere til i byerne end på landet. Java var hårdere ramt end de andre øer. Landbrugs- og byggesektoren, som beskæftiger de fattigere grupper i befolkningen, var mere sårbare. Overraskende nok var middelklassen i byerne også stærkt berørt. Det er dog stadig uklart, om det svære økonomiske tilbageslag i Indonesien har haft forskellig indvirkning på mænd og kvinder, og oplysninger herom vil være vigtige for at kunne målrette fattigdomsløpelsen.

Den indonesiske regering har hjulpet til at bøde på nogle af disse negative virkninger ved at subsidiere fødevarer.

ASEM-trustfonden, som blev oprettet specielt til at afhjælpe problemer med finansiel og social reform affødt af krisen, har også været et værdifuldt redskab for Indonesien. Den har bidraget til en hurtig iværksættelse af en række rådgivningstiltag med berøring til centrale socialpolitiske anliggender. EU har ydet et betydeligt bidrag til fonden⁹. De 4,5 mio. EUR, som hidtil er tildelt Indonesien, berører projekter på områder som skolestipendier, hurtige fattigdomsvurderinger, lægehjælp og forsyningsvirksomheder.

⁸ Data ifølge de metodemæssigt mest pålidelige kilder (Verdensbankens undersøgelser 1998).

⁹ Kommissionens tilsagn om 15 mio. EUR er blevet suppleret med tilsagn fra medlemsstaterne på i alt 28 mio. EUR (Danmark, Frankrig, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Finland, Sverige og Det Forenede Kongerige).

ASEM-trustfonden har med sin ekspertise vist sig at fungere effektivt, og EU bør overveje at yde yderligere ressourcer, eventuelt gennem en udvidelse af ASEM-trustfonden. Generelt bør udsigterne for en social dialog med EU, regeringen og NGO'er hos begge parter udforskes nærmere.

4.3. Fremme af bedre resultater på miljøområdet

I mange år med høj økonomisk vækst blev miljøanliggender skænket meget lidt opmærksomhed. Forureningsniveauerne er derfor meget høje på mange områder. De er sundhedsskadelige og øger dødeligheden, særlig i byområder. De fattige befolkningsgrupper, som generelt er mere afhængige af naturressourcerne, påvirkes i særlig grad af miljøforringelsen. De planlagte reformer med henblik på bedre regeringsførelse kunne være en lejlighed til at foretage en reform af finanspolitikken og fjerne nogle af de miljøskadelige subsidier (til f.eks. meget forurenende brændstof).

Desuden kunne økonomisk genrejsning og nye investeringsstrømme skabe mulighed for at indføre miljøvenligere (eller renere) teknologier og forbedre brændselseffektiviteten. EU er rig på erfaringer på dette område og ville kunne levere en værdifuld faglig bistand til Indonesien.

Den finansielle krise i Indonesien har bidraget til at forværre eller skabe nye miljøproblemer; der er en reel risiko for, at miljøhensynene bliver nedprioriteret i den økonomiske genrejsnings navn. En fundamental antagelse for Unionen burde være, at Indonesien ikke kan vente med at angribe miljøproblemerne, indtil den finansielle situation bedrer sig. Risikoen for, at miljøforringelse bliver årsagen til den næste krise, er for stor.

I de senere år har skovbrande og den deraf følgende røgplage (se 4.4 nedenfor) fokuseret opmærksomheden på, hvorvidt den indonesiske regerings miljøpolitik i almindelighed er egnet, også hvad angår industriproduktion, forvaltning af kystområder, minedrift, bymiljø osv.

Indonesien bør ansøres til at inddrage miljøhensynene i al anden politik. Blandt specifikke områder kan nævnes industripolitikken (f.eks. opfordring til, at der indføres en ordning for vurdering af virkningerne på miljøet, som skal foretages i forbindelse med alle investeringer i nye industrivirksomheder), inden for uddannelse, ved at fremme miljøuddannelse på alle niveauer, inden for byudvikling og byplanlægning, inden for transportpolitik og udvikling af landdistrikter. Indonesien bør tilbydes bistand til at indkredse miljøprioriteter og afsætte ressourcer hertil. Relevante EU-miljøteknologier vil eventuelt kunne inkorporeres i programmerne for økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde.

I betragtning af Indonesiens størrelse og potentielle miljøvirkninger i de kommende årtier, efterhånden som den økonomiske vækst tager til, bør de specifikke globale miljøprioriteter, så som afbødning af drivhusgasemissioner, figurere blandt fælles samarbejdsaktiviteter, hvortil der ydes EU-bistand.

4.4. Skove og miljø

Indonesiens skove repræsenterer 10% af verdens resterende tropiske skove og anses for at være blandt de righoldigste i henseende til biodiversitet og er levested for mange dyrearter, som ikke findes andetsteds i verden. Skovene spiller en vigtig økonomisk, social og miljømæssig rolle i Indonesien. Skovene er af global betydning, fordi de optager kuldiioxid fra luften, og på grund af deres biodiversitet.

Truslen mod landets skove bestod allerede før den økonomiske krise. Blandt problemerne kan nævnes industritømmerbranchens for store forarbejdningskapacitet, overproduktion på bekostning af bevarelse, utilstrækkelig skovadgangsrettigheder på lokalt plan, manglende beskyttelse af biodiversiteten og uhæmmet ulovlig hugst. Den økonomiske krise og den politiske omstilling gjorde blot disse problemer endnu værre, øgede den ulovlige hugst og svækkede lokale interessenters økonomiske stilling.

Foruden ulovlig hugst er skovbrande det mest presserende problem. Skovbrande er under særlige klimaforhold et udtryk for tendensen i jordudnyttelsespraksis. Den nationale politik for industriplantager er en af de drivende kræfter bag udnyttelse af skovområder. Regeringen fastholder en politik for udvidelse af oliepalmeplantagerne på bekostning af skovområder. Denne sektor er kendt for sine finansielle resultater, men det er en kendsgerning, at paksis med hensyn til bæredygtig jordforvaltning ikke følges, og at der ansøres til investeringer. Der vil skulle udforskes og udvikles alternativer til afbrænding ("slash and burn").

Indonesiens skovbrande i 1997 anslås at have forårsaget flere CO₂-emissioner end kunstige kilder i Nordamerika. Ukontrollerbare brande har forårsaget alvorlig skade (røgplage, tab af tømmer, faldende turisme osv.). De er også symptomer på en mangelfuld skovforvaltning og implementering af politikker. Allerede i 1995 blev rydning af skovarealer til landbrugsjord ved afbrænding forbudt, men på grund af manglende politisk engagement og budgetressourcer blev forbuddet aldrig effektivt håndhævet.

Indonesiens skove fældes i hurtigt tempo, både "legalt" i udvalgte skovomstillingsområder og illegalt i mange andre områder, selv i nationalparker. De klimatiske og økologiske konsekvenser på lang sigt giver anledning til bekymring i verdenssamfundet. Taberne i denne proces er dog også de mange marginaliserede grupper, som på den ene eller den anden måde finder deres levebrød i skovene, og hvis interesser der ofte ikke bliver taget hensyn til.

4.4.1. Skovbrug og EU's indsats

Den nye indonesiske regering har erklæret sig indstillet på reform. En virkelig ændring i approach i skovsektoren vil kunne give Kommissionen en mulighed for at yde et væsentligt bidrag. EU har valgt udvikling af skovsektoren som en af sine topprioriteter for støtte. Ca. 60% af udviklingsbistanden til landets forstsektor leveres i øjeblikket via Kommissionens projekter. Det aktuelle EF-skovbrugsprogram (ca. 106 mio. EUR) består af seks sammenhængende projekter til behandling af større problemer¹⁰: skovbrande, skovforvaltning, bæredygtig hugst og bevarelse af den økologiske balance. Der gennemføres allerede som led i de stedlige skovprojekter aktioner til at hjælpe til at løse konflikter mellem interessenter, hvilket nu kan ske lettere på lands- og provinsplan.

Selvom det arbejde, som Kommissionen finansierer i sektoren, allerede er betydeligt, vil det eventuelt blive nødvendigt at overveje andre aktioner. Flere forskellige problemer vil skulle løses i nær fremtid i samarbejde med andre donorer (navnlig medlemsstaterne). Heriblandt kan nævnes den utilstrækkelige tilrådighedsstilling af counterpart-personale til projekterne, det ofte begrænsede engagement fra modtagernes side, den relativ ringe sans for ejerskab og mangel på politisk opbakning. EU burde kunne intensivere sine aktioner ved snarest at

¹⁰ 1. Leuser udviklingsprogrammet (Gunung Leuser nationalpark, der dækker 2 mio. ha på Nordsumatra og i Aceh), 2. projektet for brandforebyggelse og -kontrol (Sydsumatra), 3. Berau skovforvaltningsprogrammet (Østkalimantan), 4. skovopgørelses- og tilsynsprojektet (ajourføring af de nationale data vedrørende skovressourcerne og oprettelse af et integreret informationssystem), 5. produktionsskovprojektet i Syd- og Centralkalimantan, 6. Skovforbindelseskantoret (Jakarta).

udarbejde et program for brandforebyggelse og -kontrol. Problemet med indonesiske træforarbejdningsvirksomheder uden for Indonesien - som til tider er involveret i ubæredygtig hugst i udlandet - ville også med held kunne inddrages i dialogen med de indonesiske myndigheder og i dialogen inden for ASEAN/EU-rammerne.

Problemerne har i vid udstrækning rod i de specifikke sociopolitiske realiteter i Indonesien. Hvis problemerne skal løses, må der ske ændringer i den måde, hvorpå politiske beslutninger træffes og gennemføres. Civilsamfundet i dets forskellige former vil skulle spille en aktiv rolle. Processen er allerede gået i gang. Den vil kunne fremskyndes, hvis ressourcerne blev kanaliseret på en mere effektiv måde, og hvis Kommissionens og medlemsstaternes omfattende erfaringer blev bedre udnyttet af regeringen. Et første skridt i den retning er taget med det af regeringen sponsorerede skovseminar i januar 2000.

5. FREMTIDIG TILGANG

Det ovenfor anførte fører til den konklusion, at Den Europæiske Union bør ajourføre og styrke sine forbindelser med Indonesien. Dette kan ske ved en skridtvis tilgang i takt med den indonesiske regerings fremskridt med hensyn til en fredelig løsning af interne konflikter, reform af økonomien og styrkelse af landets demokratiske institutioner.

EU bør ved fastlæggelsen af sine centrale strategiske mål for nærmere forbindelser med Indonesien skulle fokusere på en for Indonesien specifik dialog inden for ASEAN/EU-partnerskabet. Den skal omfatte en bilateral politisk og økonomisk dialog om fremme af gensidige interesser under hensyntagen til begge partners respektive regionale betydning.

5.1. Politiske og sikkerhedsmæssige anliggender

EU-bidraget til valgene¹¹ viste sig at være yderst nyttigt og blev meget vel modtaget af den indonesiske befolkning. EU-støtten til den demokratiske proces bør ikke standse der.

1) Unionen bør etablere en politisk dialog mellem lige partnere med Indonesien. Hovedformålet hermed skal være:

- at udveksle synspunkter om regional politik og sikkerhedsudviklingen og at indkredse eventuelle samarbejdsområder

- at støtte regeringens bestræbelser på at fremme de nødvendige reformer og anspore til yderligere tiltag til at befæste demokratiet i Indonesien

- at etablere en dialog med Indonesien om menneskerettighederne.

2) Unionen bør særlig arbejde på at fremme god regeringsførelse og anvendelse af retsstatsprincipperne, som er en prioritet for den indonesiske regering. Den europæiske bistand vil kunne rettes mod:

- samarbejde om oprettelse af et uafhængigt domstolssystem og uddannelse af dommere, også for at fremme respekten for menneskerettighederne og styrkelse af statsadvokatens kontor

¹¹ Der blev bevilget en betydelig finansiel støtte til parlamentsvalget, og der blev udsendt større valgobservatørgruppe på 136 langtids og korttids observatører til landet. Gruppens nære samarbejde med administrationen blev værdsat som et væsentligt bidrag til styrkelse af demokratiet.

- støtte til reform af den offentlige tjeneste med vægten lagt på en eller to nøglesektorer, hvoraf den ene kunne være skovbrug i betragtning af EU's ledende rolle som donor på dette område

- kontakter mellem europæiske og indonesiske forsvarsrepræsentanter

- styrkelse af civilsamfundet.

3) Aktioner til at mindske kulturelle og religiøse spændinger vil skulle koncentreres om:

- humanitær bistand til fordrevne eller udsatte befolkningsgrupper

- en indsats til at fremme dialog og forsoning under hensyn til regeringens og internationale og regionale bestræbelser. Man skal være særlig opmærksom på at inddrage civilsamfundet

- formidling til Indonesien af EU-medlemsstaternes store og forskelligartede erfaringer med decentralisering og regionale forandringer. Udveksling af knowhow og information om de bestående føderative systemer i Europa kunne også være nyttigt.

4) For regioner, som søger decentralisering, bør Unionen etablere en dialog med Indonesien og andre internationale partnere for at hjælpe til at søge levedygtige løsninger, som både opfylder disse regioners krav og målet med at undgå en opløsning af Indonesien. Dette er ganske vist et internt politisk anliggende, men det har stærke potentielle virkninger internationalt.

5.2. Økonomiske og handelsmæssige forbindelser

En forbedring af handelsforbindelserne vil skulle være et centralt mål for strategien. Særlig kan nævnes følgende:

- EF har også en interesse i at fremme drøftelserne med Indonesien om anliggender af fælles interesse i WTO og burde opbygge et bredere samarbejde, både bilateralt og gennem ASEAN og ASEM, for at lette igangsættelsen af en ny WTO-handelsrunde med sigte på at tilgodese begge parter interesser.

- Et nyt "handelstilsagn" til Indonesien som bekræftelse af ASEM-tilsagnet ville være et stærkt politisk signal om støtte af den indonesiske regerings bestræbelser på at håndtere landets økonomiske problemer.

- Der bør indledes drøftelser om de aktuelle spørgsmål om markedsadgang for handel med varer og tjenesteydelser mellem parterne for at stimulere handelstrømmene i begge retninger.

- Støtte af den økonomiske genrejsning bør være en prioritet i EU's strategi på kort sigt for Indonesien.

- EU bør styrke sin koordination med de internationale finansieringsinstitutioner¹², særlig Verdensbanken og Den Asiatiske Udviklingsbank. En løbende koordination i Jakarta mellem missionscheferne og de internationale finansieringsinstitutioner ville være til stor fordel for

¹² Følgerne af det treårige reformprogram, som regeringen aftalte med IMF den 20. januar 2000, vil skulle tages med i betragtningerne. Planen omfatter vidtgående reformer af banksektoren (privatisering), energisektoren og på områder som beskatning og handelspolitik. Der vil senere skulle foretages en evaluering af dette ambitiøse reformprogram og dets følgevirkninger for EU-handelen og -investeringerne.

begge parter. EU vil dermed kunne skaffe sig bedre viden om udviklingen i situationen, og der vil kunne lægges en koordineret tilgang til projekter, der svarer overens med den vedtagne politik. For de internationale finansieringsinstitutioner vil det være en lejlighed til at integrere EU's bidrag mere effektivt i indsatsen som helhed.

- I betragtning af EU's fremtrædende stilling som investor i Indonesien bør udvekslingen af synspunkter mellem Europa og Indonesien om investeringspolitik intensiveres, særlig på højt tjenestemandspan i ASEM-investeringssekspertergruppen¹³ og inden for EF/ASEAN-rammerne.

- Europæiske instrumenter til fremme af investeringerne som f.eks. AsiaInvest ville kunne være nyttige til at fremme europæiske SMV'ers investeringer i Indonesien. Der findes også forskellige EF/ASEAN-samarbejdsprogrammer til at forbedre erhvervs klimaet og investorenes tillid. Kommissionen vil overveje muligheden af at stimulere en udvidet anvendelse af disse instrumenter og programmer i Indonesien via seminarer eller erhvervsarrangementer.

- I betragtning af den omfattende EF-transportlovgivning bør EU sammen med de indonesiske myndigheder udforske muligheden af et samarbejde om emner som satellitnavigation (GNSS), lufttransportøkonomi (f.eks. forpligtelser til offentlig tjeneste og regional luftfart), luftfartssikkerhed, søpirateri og andre spørgsmål af fælles interesse.

5.3. Højnelse af EU's profil i Indonesien

Indonesien ser ikke Den Europæiske Union som nogen større partner, og opmærksomheden omkring Europa er meget mindre end den, som De Forenede Stater og Japan er genstand for. EU ses i første række som en handelsblok, og ikke mange er klar over dens supranationale karakter.

5.3.1. Udvikling af en dialog med myndighederne

Udvikling af en bilateral dialog mellem EU og Indonesien vil væsentligt bidrage til at forbedre den indonesiske regerings forståelse for Europas interesser i Indonesiens fremtid. Det ville kunne hjælpe til at gøre Unionen til en vigtig dialogpartner. Som det heller ikke er tilfældet med de andre stiftende medlemmer af ASEAN findes der ingen bilateral aftale mellem EU og Indonesien. EF/ASEAN-aftalen af 1980 danner ramme for de økonomiske forbindelser, mens EU/ASEAN-ministermødet er platform for politisk dialog. Kommissionen har reageret positivt på en anmodning fra Indonesien om regelmæssige møder på højt tjenestemandspan i fremtiden, som det allerede er tilfældet med Thailand og Filippinerne. Spørgsmålet om en bilateral samarbejdsaftale med Indonesien foruden den eksisterende EF/ASEAN-samarbejdsaftale vil kunne overvejes nærmere. Fordelene ved, at EU engagerer sig i en alsidig dialog med den reformorienterede indonesiske regering er indlysende. En sådan dialog vil endog kunne stimulere EU/ASEAN-dialogen.

5.3.2. Fremme af EU's synlighed i Indonesien

I den nye strategi for Asien peges der allerede på behovet for at arbejde til fordel for en bedre viden om Europa i Asien og omvendt. Det betyder, at de individuelle aktører i Unionen vil skulle forene kræfter på områder som information, videregående uddannelser og kultur. Kommissionen og medlemsstaterne bør bestræbe sig på at tilrettelægge yderligere aktiviteter på stedet for at realisere dette mål. Der er som led i den nuværende EF-strategi for samarbejde

¹³ Senior officials meeting.

om videregående uddannelser iværksat forskellige programmer, medens andre er under forberedelse. De vil være et godt grundlag for et udvidet samarbejde med Indonesien, men der vil skulle reklameres mere for dem i Indonesien, før de kan få deres fulde nyttevirkning.

5.4. Fokusering af udviklingsbistanden

Indonesiens behov for udviklingsbistand er enormt. EF's finansielle tilsagn til Indonesien er i øjeblikket en del mindre end andre donorer. Men den samlede bistand fra EU er under hensyn til den bilaterale bistand fra medlemsstaterne og bidragene til de internationale finansieringsinstitutioner betydelig. Et første skridt kunne være at maksimere virkningerne af EU's samlede bidrag ved at styrke Unionens globale tilgang til udviklingssamarbejdet med Indonesien.

De forandringer, som Indonesien gennemgår, tiltrækker opmærksomhed fra alle de større aktører, som også er interesserede i hurtige reformer. Der er brug for koordination for at garantere, at det fremtidige EU-samarbejde supplerer andre donorerers bidrag.

En EU-tilgang til støtte af bæredygtig udvikling i Indonesien kunne målrettes på forskellig måde:

1) For at afhjælpe problemerne for målgrupper, som har lidt under krisen, bør programmer for sociale sikkerhedsnet som f.eks. familieplanlægning, støtte til at holde børnene i skolerne, mor/barn-sundhed/ernæring og støtte til NGO-netværk¹⁴ prioriteres i fremtidige aktioner.

2) Unionen bør også være særlig opmærksom på spørgsmålet om fattigdomslempelse, navnlig i problemområder som Molukkerne og Vesttimor. Der kunne blive tale om mindre projekter for udvikling af landdistrikter, udvikling af mindre virksomheder og landbrugshandel, vand og sanitet i landsamfund, sundhed og uddannelse. Cairo-konklusionerne skal tages med i betragtningerne, særlig hvad angår kvindernes rolle i den sociale og økonomiske udvikling.

3) En nøgleprioritet for EU vil fortsat være bæredygtig forvaltning af naturressourcerne, særlig med berøring til skovene, hvor EF og medlemsstaterne allerede har skabt et solidt grundlag for samarbejde med Indonesien. Dette gælder virkeligt beskyttede områder med en signifikant biodiversitet samt foranstaltninger til at gøre forvaltningen af skovproduktion mere bæredygtig. I denne forbindelse vil udviklingen af den videnskabelige forskningskapacitet i Indonesien skulle styrkes, dog uden udelukkende at fokusere på skovforskning. Det er en kendsgerning, at bæredygtig udvikling kræver investering i rene teknologier, den bedst mulige praksis og forbedring af evnen til at forvalte naturressourcerne.

Det er klart, at Kommissionens begrænsede finansielle ressourcer til Asien lægger begrænsninger for dens fremtidige aktioner på klart definerede prioriterede områder. Men der bør gøres en yderligere indsats for at bringe dens samarbejde med Indonesien op på et niveau, der svarer overens med landets behov.

Den politiske situation er nu sådan, at der kan etableres en ordentlig programmeringsdialog mellem Kommissionen og regeringen, særlig om bæredygtig udvikling.

Rådet opfordres til at tilslutte sig denne tilgang og opfordre Kommissionen, medlemsstaterne, erhvervslivet og andre aktører til at samarbejde om den.

¹⁴ dvs. Verdensbankens samfundsgenrejsningsprogram.

FINANSIERINGSOVERSIGT

1. FORANSTALTNINGENS BETEGNELSE

Meddelelse fra Kommissionen: "En strategi for nærmere forbindelser mellem Indonesien og Den Europæiske Union".

2. BUDGETPOST

- B7-20 Fødevarerhjælp og støtteforanstaltninger
- B7-21 Humanitær bistand
- B7-30 Samarbejde med udviklingslandene i Asien
- B7-60 Fællesskabsforanstaltninger til fordel for NGO'er
- B7-61 Uddannelse og oplysning på udviklingsområdet
- B7-62 Miljø, sundhed og narkotikabekæmpelse i udviklingslandene
- B7-63 Befolkning og demografi i udviklingslandene
- B7-64 Særlig bistand på udviklingsområdet
- B7-65 Foranstaltninger til bekæmpelse af svig i samarbejdssektoren og forvaltning og evaluering af fællesskabsstøtten
- B7-70 Europæisk initiativ for demokrati og menneskerettighederne
- B7-87 Fremme af handelsforbindelser
- B8-01 FUSP

3. RETSGRUNDLAG

PVD/ALA-forordningen, forordningen vedrørende demokrati og menneskerettigheder osv.

4. BESKRIVELSE AF FORANSTALTNINGEN

4.1 Foranstaltningens generelle mål

Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet med en skitsering af nøgleelementerne i en strategi for udvikling af nærmere forbindelser mellem EU og Indonesien i det nye årtusind.

4.2 Foranstaltningens varighed og nærmere bestemmelser for dens forlængelse

5. KLASSIFIKATION AF UDGIFTERNE/INDTÆGTERNE

5.1 Ikke-obligatoriske udgifter

5.2 Opdelte bevillinger

5.3 Indtægtstype:

De projekter, der iværksættes i henhold til meddelelsen, medfører ingen specifikke indtægter.

6. UDGIFTERNES/INDTÆGTERNES ART

100% tilskud

7. FINANSIELLE VIRKNINGER

Dette dokument har ikke i sig selv direkte finansielle virkninger. Omkostningerne ved de enkelte aktioner vil for de fleste budgetposter, der kan komme på tale, blive fastlagt og beregnet fra sag til sag.

7.1 Metode for omkostningsberegning (forhold mellem enhedsomkostninger og samlede omkostninger)

7.2 Omkostningernes fordeling på de enkelte elementer

Forpligtelsesbevillinger i mio. EUR (løbende priser)

Fordeling	år n	n+1	n+2	n+3	n+4	n+5 og ff. år	
I alt							

7.3 DRIFTSUDGIFTER TIL UNDERSØGELSER, EKSPERTER OSV., DER ER OMFATTET AF BUDGETTETS DEL B

Forpligtelsesbevillinger i mio. EUR (løbende priser)

	år n	n+1	n+2	n+3	n+4	n+5 og ff. år	I alt
– Undersøgelser							
– Ekspertmøder ¹⁵							
– Information og publikationer							
I alt							

7.4 Forfaldsplan for forpligtelses- og betalingsbevillinger

På anmodning, efter Kommissionens vurdering af projektet og op til et beløb, der højst svarer til de bevillinger, der opføres på de relevante budgetposter under hver årlig budgetprocedure.

8. FORHOLDSREGLER MOD SVIG

- Planlagte specifikke kontrolforanstaltninger
- De indonesiske myndigheder og Kommissionen anvender de normale kontrolforanstaltninger ved projekternes gennemførelse som omhandlet i hver finansieringsaftale og kontrakt.

9. OPLYSNINGER OM COST/EFFECTIVENESS

9.1 Specifikke og kvantificerbare mål, målgruppe

- Specifikke mål: forbindelse til det generelle mål
- Fastlægges fra sag til sag.
- Målgruppe: der sondres mellem de individuelle mål; angiv de endelige modtagere af Fællesskabets finansielle bidrag og involverede formidlere
- Fastlægges fra sag til sag.

9.2 Begrundelse

- Behov for finansiel bistand fra Fællesskabet, særlig i henseende til nærhedsprincippet
- Fastlægges fra sag til sag.

¹⁵ Omkostninger, der opfylder betingelserne i Kommissionen meddelelse af 22.4.1992 (SEK(92)769).

9.3 Overvågning og evaluering

Resultatindikatorer

Fastlægges fra sag til sag og medtages i hver finansieringsaftale og kontrakt.

10. UDGIFTER TIL ADMINISTRATION (DET ALMINDELIGE BUDGETS SEKTION III, DEL A)

Denne afdeling af finansieringsoversigten sendes til GD for personale og administration og budgettet; GD for personale og administration videresender den derefter til GD for budgettet med sin udtalelse.

Den faktiske tilvejebringelse af de fornødne administrative ressourcer afhænger af Kommissionens årlige beslutning om ressourceallokeringen under hensyntagen til det personale og de yderligere bevillinger, som bevilges af budgetmyndigheden.

10.1 Virkninger for antallet af stillinger

Stillingstype		Antal ansatte, der skal forvalte foranstaltningen		Kilde		Varighed
		Faste stillinger	Midlertidige stillinger	eksisterende ressourcer i det pågældende generaldirektorat eller den pågældende tjeneste	Yderligere ressourcer	
Tjenestemænd eller midlertidigt ansatte	A B C					
Andre ressourcer						
I alt						

I forbindelse med de yderligere ressourcer skal det angives, hvor hurtigt det vil være nødvendigt at stille dem til rådighed.

10.2 Den samlede finansielle virkning af de ekstra menneskelige ressourcer

EUR

	Beløb	Beregningsmetode
Tjenestemænd		
Midlertidigt ansatte		
Andre ressourcer (anfør budgetpost)		
I alt		

Beløbene angiver de samlede udgifter til ekstra personale for hele foranstaltningens varighed, hvis denne er kendt, ellers 12 måneder.

10.3 Forøgelse af andre udgifter til administration som følge af foranstaltningen

EUR

Budgetpost	Beløb	Beregningsmetode
A-701 (tjenesterejser)		
I alt		

Beløbene angiver de samlede udgifter til ekstra personale for hele foranstaltningens varighed, hvis denne er kendt, ellers 12 måneder.

Omkostningerne dækkes med eksisterende ressourcer.